

TEMA

Forkynd for børn

AF BØRGE HAAHR ANDERSEN

Seks aktuelle udfordringer vedrørende forkyndelsens mål og indhold.

Hvad og hvordan kan vi forkynde for børn?

Hvad er lov og evangelium i børnehøjde?

Forkyndelsens nådemiddel er også for børn. Det betyder, at børn skal møde det ord, der nærer troens liv

Der er to markante træk, der har præget udviklingen vedrørende børn og kristentro de sidste 4-5 årtier.

Dels er folkeskolens kristendomsundervisning blevet løsnet fra den lutherske kirkes grundlag, og der er sket et markant traditionstab, sådan at kristen tro og religiøse spørgsmål mere eller mindre er blevet tabu både i det offentlige rum og inden for hjemmets og familiens vægge.

Samtidig er der i vores kultur blevet en stigende opmærksomhed omkring barnet, dets behov og egenværdi. Fra at det er den voksne, der skal lære barnet noget, er det i stigende grad blevet barnet, der er ekspert, og vi voksne skal genfinde barnet og dets værdier.

Det kristne børnearbejde og forkyndelsen for børn er i høj grad præget af disse to udviklings-træk. Det er en del af den kontekst, vi arbejder inden for i dag. Jeg vil prøve at sætte nogle ord på, hvad det indebærer.

1. Forkyndelsen er et nådemiddel også for børn

Når Jesus siger: "Lad de små børn komme til mig," så er det en del af skriftgrundlaget for at

døbe småbørn. På samme måde er forkyndelsens nådemiddel også for børn. Intet barn skal hindres i at komme til Jesus. Det betyder, at børn skal møde det ord, der nærer troens liv.

Først og fremmest skal vi i den travle tid, vi lever i, lade Guds ord bo i vores hjem, og lade vores børn vokse op med en synlig kristen praksis.

Men vi skal også forsøge at komme vores folk til undsætning ved at indbyde til gode kristne aktiviteter i børnehøjde. Måske skal det være i en ramme, som også rummer sport, musik, natur, kreativitet eller socialt samvær. Men i den ramme skal Guds ord forkyndes og formidles, sådan at vi på den måde lader børnene komme til Jesus.

Ordet *forkynde* har fået en negativ klang i mange sammenhænge i dag, ikke mindst når det er over for en følsom og modtagelig gruppe som børn. Det får let en klang af agitation og manipulation.

Der er en vigtig pointe her. Forkyndelsen kan få en form, hvor den invaderer barnets private zone på en måde, hvor det krænkes eller såres. Nu som altid skal en forkynder være bevidst om

ikke at misbruge sine ord til verbale overgreb mod den gruppe, han står over for. Hvis barnet skal tvinges gennem et bestemt følelsesregister eller omvendelsesmønster i strid med dets modenhed og erfaring, så er forkynderen gået for langt.

Samtidig er det vigtigt at fastholde, at der er noget ved den kristne tros egenart og inderste budskab, som er så vigtigt, at det kun kan formidles, fortælles og forkyndes med ord. Mennesket fødes ikke som en del af Guds rige, men har brug for at få del i det ved at komme til Jesus. Vores børn kommer til Jesus, når de bringes ind under ordets forkyndelse.

2. Forkynd hele Bibelen – med Kristus som centrum

De pejlemærker, som kendetegner sund forkyndelse generelt, gælder også, når målgruppen er børn. Det betyder, at hele Bibelen skal fortælles og forkyndes, og at det, som er Bibelens centrum, også skal være forkyndelsens centrum.

Da jeg første gang som 15-årig læste hele Bibelen fra ende til anden, blev jeg flere gange overrasket. Jeg læste beretninger, som jeg aldrig havde hørt genfortalt i børnebiblerne eller i søndagsskolen. At Noa drak sig beruset, efter at han var kommet ud af arken og fremtrådte ret så ynkelig over for sine sønner, for at nævne et eksempel.

At trosfædrene i GT er mennesker på godt og ondt med hele den sammensatte virkelighed, som kendetegner troens folk i den gamle og nye pagt, skal efter mit skøn også nævnes, når børn er målgruppen. Mange voksne slider mest på visse dele af deres bibel, mens de lader andet ligge. Dette kan grundlægges allerede i søndagsskolen, hvis Bibelen genfortælles for selektivt.

Når Paulus taler om, at alt i GT er skrevet, for at vi kan lære deraf (Rom 15,4), så er det en udfordring til både børn og voksne om at inddrage hele Bibelen.

En anden fare kan være, at bibelhistorien fortælles og gengives løsrevet fra dette centrum i Kristusbegivenheden. Uden dette centrum kan

Hvis vi reducerer kristen tro til, at "Gud skabte os, er glad for os, og vil, at vi skal være gode ved andre", så vil både børn og voksne høre det sådan, at kristen tro er en slags humanisme og moral

bibelske fortællinger give erfaring om mange gode menneskelige kvaliteter, men tilhørerne går glip af selve pointen: at hele skriften peger på Kristus.

Det er også muligt at genfortælle evangelierne på en måde, hvor Jesus som forbillede og eksempel for os bliver det centrale. Hvis dette renyndes, møder vores tilhører – barn eller voksen – ikke det egentlige ved Bibelens Kristus.

Forkyndelsens opgave er at give et sandt billede af, hvem Jesus er. Det er ikke nødvendigvis et udtømmende billede.

Der er dog beretninger (fx 2 Kong 6,24-31), som ret og slet er for brutale til at kunne fortælles til mindre børn, mener jeg. Andre beretninger (fx Jesu lidelseshistorie) må fortælles, men uden tekstens mest brutale detaljer. Vi må fortælle om Jesus på en måde, så det svarer til aldersgruppens udviklingstrin.

Vi voksne har i årenes løb opbygget et filter, som gør det muligt for os at overleve følelsesmæssigt i mødet med livets brutalitet. Det lille barn har ikke et sådant filter. Det er vores pligt som voksen at hjælpe til at bygge det op sammen med dets menneskelige dannelse og modning.

Vi skal ikke skjule hverken livets eller evighedens alvor for dem, men vi skal heller ikke formidle det til børn (eller følsomme voksne) på en måde, hvor vi krænker dem følelsesmæssigt. Målet er at formidle den kristne tro med enkle ord, som svarer til målgruppens sproglige univers, men uden den nuancering og detaljerigdom, som hører det modne menneskeliv og kristenliv til.

3. Forkynd lov og evangelium for børn

Hvis vi reducerer kristen tro til, at "Gud skabte

Børge Haahr Andersen,
f. 1956

Rektor på Dansk Bibel-Institut
bha@dbi.edu

FOTO: ISTOCKPHOTO

I fortællingerne om julemanden er der gaver til de gode børn. I fortællingerne om Jesus er der gaver til de børn, der har brug for Jesus. Børn må tidligt lære at høre denne forskel.

os, ... er glad for os, og vil, at vi skal være gode ved andre ...”, så vil både børn og voksne høre det sådan, at kristen tro er en slags humanisme og moral.

Selv i den mest forenkede form skal vi sondre mellem Guds krav og Guds nåde, mellem lov og evangelium, sådan at barnet lærer at leve i troens vished og troens lydighed på den måde, der svarer til dets udviklingstrin.

Når Luther kort og enkelt udlægger de ti bud, så forklarer han meget enkelt, at det betyder, at vi skal tro på Gud, bede til ham, lytte til hans ord og leve ansvarligt i forhold til vores næste. Der gives anvisninger til hverdagslivet for børn og voksne. Samtidig taler buddet også til samvittigheden og vores inderside på en måde, sådan at børn og voksne må erkende, at de er skyldige over for Gud og har brug for hans tilgivelse.

I moderne konfirmandmateriale er de ti bud som regel forsvundet og erstattet af en generel og overordnet snak om at tage sig af sin næste. Dette er alarmerende, for det barn, der ikke hører loven, har heller ikke brug for evangeliet.

Evangeliet finder vi i GT i Guds løfter knyttet til Guds indgreb og hjælp og i de mange direkte løfter om Messiasstiden, som er vævet sammen med profeternes forkyndelse. Det findes i NT i form af budskabet om Jesu stedfortrædende

gerning gennem sin død og opstandelse, både i evangeliernes Jesus-portræt og i brevenes refleksion over betydningen af Jesu offer.

I fortællingerne om julemanden er der gaver til de gode børn. I fortællingerne om Jesus er der gaver til de børn, der har brug for Jesus. Børn må tidligt lære at høre denne forskel. Hvis loven kun forkyndes i dens ydre brug, så lærer vi vores børn noget grundlæggende om ærlighed og sandhed og andre værdier, som kan ligge i forlængelse af det, forældre opdrager deres børn til. Loven må også forkyndes og konkretiseres som det, der omfatter vores tanker og motiver, vores ord og handlinger, og konkretiseres med eksempler, som børn kan forstå. Ikke for at give dem dårlig samvittighed, men for at de skal vide, at de har brug for Jesus som stedfortræder.

4. Forkyndelse er tiltale og tilsigelse ind i barnets verden

Det vigtigste for en, der forkynner for børn, er at elske Kristus og hans ord (Johs 21,15ff). Det næstvigtigste er, at han eller hun elsker børn og kan leve sig ind i deres univers. Det er vigtigt at forstå barnets gradvise udviklingstrin og at kunne formidle på en måde, så det svarer til det. Det sker først og fremmest ved at være sammen

med børn og få indsigt i deres verden.

Den bibelske virkelighed og barnets virkelighed må bringes sammen i et ægte møde og et levende samspil. Det er ikke barnets livssituation og verden, der er forkyndelsens kilde. Det er derimod Guds ord i den bibelske åbenbaring. Hvis barnets verden bliver budskabets kilde og indhold, bytter vi om på åbenbaringens kilde og åbenbaringens modtagere.

5. Forkynderen må understrege budskabet, ikke overstrege det

Da drengen ikke kunne svare på, hvad Guds vigtigste egenskab var, måtte præsten bruge spanskrøret. Efter endt afstraffelse konkluderede præsten: "Nu ved du forhåbentlig, at Guds vigtigste egenskab er kærlighed!"

Eksemplet er fra en anden tid, men pointen er klar. Hvis ikke forkynderen i sin relation til børn signalerer, at han vil dem det godt, skal han ikke forvente, at de modtager budskabet.

Også i dag kan det med nutidens pædagogiske metoder være nødvendigt at sætte sig i respekt og markere, at her er det den voksne, der sætter rammen. Voksenautoritet forbundet med respekt og kærlighed er et gode, som ind imellem er en mangelvare i vores kultur.

Men selv om der på visse punkter vil være en overlegenhed i relationen mellem den voksne forkynder og barnet som tilhører, er børn og voksne ligeværdige på skabelsens og forløsningens plan. Begge grupper er fuldværdige medlemmer af menigheden. Den positive respektfulde relation er nu som altid forudsætningen for, at det talte kan blive hørt og modtaget.

Det er altså vigtigt, at ledere og forkyndere er rollemodeller for børnene med deres liv. Med egen livshistorie og personlige erfaringer kan man understrege det budskab, der formidles, og gøre det livsnært.

6. Forkynd ved at fortælle

Årtusinder før, at fortælling blev et modeord, har de bibelske forfattere understreget fortællingens betydning. Guds ord og gerninger gennem frelseshistorien skal huskes og fortælles og indprentes til børn og unge (5 Mos 6,6-9. Sl 78,3-6). Profeter og vismænd forkyndte og formidlede gennem fortællinger. Jesus knyt-

Hvis ikke forkynderen i sin relation til børn signalerer, at han vil dem det godt, skal han ikke forvente, at de modtager budskabet

ter selv til ved denne tradition og blev offentlig kendt gennem sine fortællinger.

Skal fortælling fra Bibelen være forkyndelse og ikke blot underholdning, er det vigtigt, at formidleren gør det klart, at det, der fortælles om, virkelig er sket: skabelse, syndefald, patriarker, Moses, udvandringen, kongetid m.v.

Børn skal lære, at der er forskel på H. C. Andersens eventyr, som man kan lære noget af, og så Bibelens beretninger, som er Guds ord og gerninger i historien.

Det andet, som er vigtigt i gengivelsen af fortællingen, er, at den tolker og gennemlyser tilhøreren. Idealet for fortælling som forkyndelse er ikke, at fortællingen skal være åbne for fortolkning i vidt forskellig retning, men at fortællingen skal involvere den, der lytter, og derved forkynde, formidle tro og identitet og udfordre.

Barnet skal vide, at det er i familie med Adam og Eva, da de svigtede i Paradiset, men også, at Jesus, som åbnede vejen tilbage til Paradis, er deres bror.

Gensidig glæde

Flere ting kunne nævnes, f.eks. om vigtigheden af at formidle gennem alle sanser og på den måde gøre formidlingen til en totaloplevelse. Men jeg vil slutte med en lille erfaring.

At fortælle noget, som glæder et barn, kaster glæden tilbage på modtageren. At love et barn en stor is, at fortælle det om vejen til Guds paradis – begge dele kan få dets øjne til at lyse af forventning. Nogle gange kan respons på evangeliet fra børn være så enkel og så stærk, at det vækker genklang i forkynderens eget sind.

At forkynde for børn er at arbejde under det perspektiv, som er angivet i Jesu ord og løfte: "Den, der tager imod et barn i mit navn, tager imod mig" (Matt 18,5).

TIL VIDERE STUDIUM:

Tom Erik Hamre, Erling Lundeby og Arne Redse: *Barnetro og Trosopplæring. Festskrift til Egil Sjaastad på 65-årsdagen*, Fagbokforlaget 2014

Carsten Hjorth Pedersen: *Påvirkning med Respekt*, Gyldendal 2007

Carl Frederik Wisløff: *Forkynd for børn. Om lov og evangelium*, ELM's forlag 2002 (1. udg. 1939)

Børn og Gud – et manifest, hæfte fra fem kirkelige organisationer, flere forfattere, 2013. Det kan på www.lmbu.dk/media/1329/bornoggudweb.pdf